

تاریخچه مطبوعات ورزشی ایران

سیدفرید قاسمی

انعکاس اخبار، رویدادها و مطالب ورزشی در مطبوعات ایران سابقه‌ای در حدود یک قرن دارد، اما انتشار مطبوعات ادواری ورزشی با تولد مجله ورزش در سال ۱۳۰۷ در تهران آغاز می‌گردد. همچنین مجله آیین ورزش را که در تیر ماه ۱۳۱۴ به طور هفتگی در تهران منتشر شده است، می‌توان به عنوان دومین نشریه ادواری خاص مسایل ورزشی در ایران محسوب کرد. اگر فصلنامه اصلاح نژاد و پرورش اسب را که در سال ۱۳۱۸ و مجله پیش‌آهنگی و تربیت بدنی را که در سال ۱۳۱۹ در تهران انتشار یافته‌اند جزو مطبوعات ورزشی به حساب آوریم، در حقیقت تا پایان دهه بیست فقط چهار عنوان نشریه ورزشی در ایران منتشر شده است. اطلاع از انتشار مجله ورزش در سال ۱۳۰۷ شمسی در تهران، فهرستهای مطبوعات ایران در دهه نخست قرن چهاردهم شمسی می‌باشد و حتی یک نسخه از این مجله در کتابخانه‌های تهران موجود نیست تا نگارنده اطلاعات بیشتری از نخستین مجله ورزشی ایران ارائه دهد. اما اولین شماره مجله آیین ورزش در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران موجود است. مؤسس و مدیر این مجله محمد شعاع و سردبیر آن ناظرزاده قید شده است. همچنین دوره تقریباً کامل فصلنامه اصلاح نژاد و پرورش اسب و شماره‌های یک و دو از دوره مجله تربیت بدنی و پیش‌آهنگی نیز در این کتابخانه موجود است. مجله اصلاح نژاد و پرورش اسب که نشریه رسمی دایره فنی و بنگاه اسب دوانی اداره اصلاح نژاد و پرورش اسب بوده، هر سه ماه یک بار از بهار ۱۳۱۸ تا بهار ۱۳۲۰ در تهران انتشار می‌یافته است. و مجله پیش‌آهنگی و تربیت بدنی نیز با شعار «زنیرو بود مرد راراستی» از انتشارات اداره پیش‌آهنگی و تربیت بدنی وزارت فرهنگ بوده است که به مدیریت ابوالقاسم شکرایی به قطع خشتی در ۷۲ صفحه با کاغذ مرغوب و چاپ زیبا در مطبعه سربسی (چاپخانه فردوسی) تهران طبع گردیده است. مطالب نخستین شماره این مجله که در چهارم آبان ۱۳۱۹ توزیع شده، مشتمل بر دو قسمت پیش‌آهنگی و تربیت بدنی می‌باشد. فهرست مطالب ورزشی نخستین شماره این فصلنامه بدین شرح است: ... تربیت بدنی در سالهای مختلف سازمان تربیت بدنی کشور، مسابقه‌های قهرمانی کشور، ورزش و اهمیت آن، پرورش جسم در ایران - - - استان، پرش ارتفاع، کشتی و تصاویری از مسابقات قهرمانان ایرانی. همچنین در بخشی از سرمقاله این مجله آمده است: ... این عقیده مورد قبول همگان است که پیش‌آهنگی و تربیت بدنی جوانان را دلیر و امیدوار و با استقامت بار آورده و حس اعتماد به نفس، فداکاری، اراده قوی و فضایل اخلاقی مولود همین پرورش عالی می‌باشد. بنابراین در راه تعمیم این امر مهم باید به وسایل گوناگون کوشیده و چون برای معرفی جشنهای عظیم ورزشی و پیش‌آهنگی ایران... لزوم نشر مجله آبرومندی که مناسب شوون فرهنگی کشور باشد احساس می‌شد، از این جهت وزارت فرهنگ به نشر این مجله همت و اداره پیش‌آهنگی و تربیت بدنی را مأمور اجرای این منظور عالی نمود...

بهای اشتراک یکساله این مجله در تهران ۱۲

● انتشار مطبوعات ادواری ورزشی با تولد مجله ورزش در سال ۱۳۰۷ در تهران آغاز می‌گردد.

● فهرست مطالب ورزشی نخستین شماره فصلنامه پیش‌آهنگی و تربیت بدنی بدین

شرح است: تربیت بدنی در سالهای مختلف، سازمان تربیت بدنی کشور،

مسابقه‌های قهرمانی کشور، ورزش و اهمیت آن،

پرورش جسم در ایران باستان، پرش ارتفاع، کشتی و تصاویری از مسابقات قهرمانان ایرانی.

ریال و در شهرستانها به اضافه هزینه پست تک شماره ۳۱۵ ریال بوده است. البته این مجله دوامی نیافته و پس از وقایع شهریور ۱۳۲۰ که به کلی تشکیلات اداره پیش‌آهنگی منحل گردیده، انتشار این مجله نیز متوقف شده است.

از شهریور ۱۳۲۰ تا مرداد ۱۳۳۲ همانند دیگر نشریات ادواری، مطبوعات ورزشی نیز به لحاظ کمیت سیر صعودی داشته‌اند. شادروان منوچهر مهران در روز چهارشنبه ۱۵ تیرماه ۱۳۲۲ به ضمیمه «ایران ما» یک نشریه دوهفتگی با نام نیرو و راستی انتشار داد. این نشریه در بیست صفحه با روی جلد دو رنگ و به قیمت پنج ریال توزیع شد. طرح روی جلد این نشریه مبارزهای است بر سر تصاحب تاج زیتون و حرکتی تند و شتاب زده از دو ورزشکار یونان باستان که برگرفته‌ای از کتاب دکتر گرهارد کروزر ریسیس اداره نگارش المپیک ۱۹۳۶ برلین می‌باشد. سرمقاله اولین شماره نیرو و راستی این عنوان را دارد: «ورزش پیکار است». در بیان اهداف انتشار این مجله نیز آمده است: «... از آنجا که ورزش و تندرستی اولین وسیله پیروزی در پیکار زندگی است، حزب پیکار در نظر گرفت برای تشویق ورزش و حمایت از ورزشکاران در روزنامه‌های خود ستون «نیرو و راستی» را باز کند. اما چون کمیته مرکزی و کانون مطبوعات حزب دریافت که لازم است تشویق بیشتری از ورزشکاران به عمل آید، تصمیم گرفته شد که ستون «نیرو و راستی» توسعه داده شود و به صورت یک مجله ضمیمه روزنامه ایران ما منتشر گردد. اینک به یاری خدا اولین شماره مجله به ضمیمه روزنامه ایران ما منتشر می‌شود....»

این مجله تا سال ۱۳۲۹ دو هفته یک بار و از سال ۱۳۳۰ تقریباً به مدت دو سال ماهانه منتشر شد و بارها شماره‌های مخصوصی در مورد بازیهای المپیک انتشار داد و در معرفی، شناسایی و اهداف بازیها نقش براهمیتی را ایفا کرد. همچنین این مجله سالنامه‌ای به همین نام (سالنامه نیرو و راستی) در اواسط دهه بیست انتشار داد. در اینجا اشاره به این نکته ضروری به نظر می‌رسد که منوچهر مهران در آذرماه ۱۳۲۶ بر اثر بیماری قلبی درگذشت و اداره نیرو و راستی را همسر ایشان خانم منیره اصفیا (مهران) برعهده گرفت.

نیرو و تندرستی عنوان یک نشریه دیگر ورزشی، اخلاقی، بهداشتی بود که از سوی انجمن نیرو و تندرستی و به مدیریت احمد بهگو در سال ۱۳۲۳، ۳۵ شماره منتشر شد. در سال ۱۳۲۴ نیز نشریه دوهفتگی اخلاقی، ورزشی نیروی تربیت به کوشش ع. تبی منتشر شد که دوامی نیافت. در همین سال، پرویز خسروانی نشریه دوچرخه‌سواران را به فاصله پانزده روز یک بار انتشار داد. این نشریه تا سال ۱۳۲۸ دوام آورد و از آن سال به تاج تغییر نام داد. ماهنامه ورزشی دانشگاه را در آبان ماه ۱۳۲۵ بدرالدین ناصری، مهرباب غفاری و پرویز طالقانی در تهران انتشار دادند. در سال ۱۳۲۶ یک شماره نشریه با نام کمیته ملی المپیک از سوی کمیسیون انتشارات و تبلیغات این کمیته در تهران منتشر شد. همچنین در سیزدهم آبان ماه همین سال هفته نامه ایران و المپیک به کوشش ناصر

مفخم و زین‌العابدین فروزش با امتیاز روزنامه «نجات» در تهران به دست چاپ سپرده شد. نشریه دوهفتگی آتشپاره از سوی باشگاه آتش و نشریه دوهفتگی تربیت بدنی و پیش‌آهنگی هم از سوی انجمن ملی تربیت بدنی ایران در سال ۱۳۲۷ در تهران به زیور طبع آراسته شدند. باشگاه ورزشی بهداری کرمانشاه نیز در سال ۱۳۳۱ هفته‌نامه ورزشی، بهداشتی نیرو و تندرستی را به مدیریت محمدتقی خسروی منتشر کرد. رهبر ورزشکاران نیز نام هفته‌نامه دیگری بود که در همان سال در اصفهان انتشار یافت. همچنین در دهه بیست سالنامه ورزشی خراسان (۱۳۳۶)، سالنامه ورزشی رویین شیراز (۱۳۲۶-۱۳۲۹) و سالنامه ورزش و فرهنگ چهارم (۱۳۲۹) منتشر شد. البته آمار مطبوعاتی که در بین سالهای ۲۰ تا ۳۲ در روش خود واژه ورزشی را قید کرده‌اند، بیش از بیست عنوان است. اما در این مطلب ما به آن دسته از نشریاتی اشاره کرده‌ایم که اختصاصاً ورزشی بوده‌اند و یا بیش از نیمی از مطالب آنها به مسایل ورزشی اختصاص داشته است.

از نخستین نشریات ورزشی که پس از مرداد ۱۳۳۲ در تهران منتشر شد، مجله ماهانه ورزش بود که در اول مهر ۱۳۳۳ به مدیریت عبدالله نادری و زیر نظر هیئت تحریریه در ۲۰ صفحه به قطع رقعی و به بهای ۵ ریال منتشر شد. مدیر این مجله در سر مقاله نخستین شماره خود با عنوان: «مجله ورزش در چه زمانی خدمت خود را آغاز می‌کند؟ وظیفه ما چیست و چه روشی خواهیم داشت؟» می‌نویسد: اکنون که نخستین شماره مجله ورزش به دست جوانان بیرومند ایران می‌رسد، ورزش کشور ما دوران بی‌سابقه‌ای را می‌پیماید. دورانی که خواه ناخواه در آینده جوانان این سرزمین تأثیر بسزایی خواهد داشت... ما ایمان داریم که از راه ورزش و آموزش صحیح خواهیم توانست مردانی نیرومند و با ایمان به وجود آوریم. مردانی که در دنیای پر آشوب امروز بتوانند برپای خود بایستند و به سوی آینده درخشان قدم گذارند... ملتی نیرومند و سرافراز است که مردانی قوی و پراورده داشته باشد و برای پی‌ریزی آینده تابناک خود مساجد و فداکاری کند....»

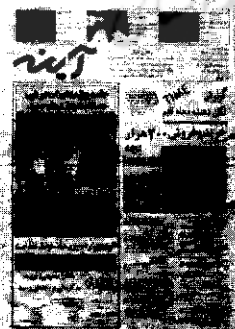
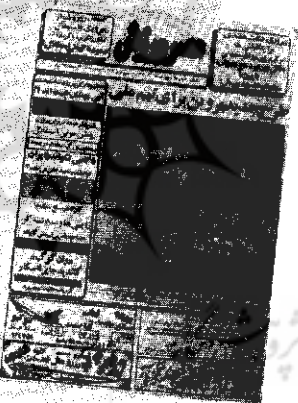
هیجدهم آذرماه ۱۳۳۴ نیز روز تولد کیهان ورزشی است. این نشریه که امروز سی و هفتمین سال حیات خود را می‌گذراند، ابتدا به صورت هفته‌نامه و به مدیریت منوچهر قراگزلو، سردبیری محمود منصفی و مدیریت داخلی کاظم گیلان‌پور، پا به عرصه مطبوعات نهاد و بعدها در قالب مجله هفتگی عرضه شد. مصطفی مصباحزاده، حسین راغفر، داود غرانوش، بهروز صحابه و جعفر محتشمی به ترتیب از زمره گردانندگان این مجله تاکنون بوده‌اند که با سرخورداری از کادری قوی از نویسندگان و خبرنگاران ورزشی، علاوه بر انتشار مستمر مجله، به مناسبت مسابقات جهانی، رقابتهای المپیک و جشنواره‌های ورزشی ویژه‌نامه‌هایی - گاه روزانه - منتشر کرده‌اند.

از دیگر مطبوعات ورزشی دهه سی، می‌توان از ورزش نام برد. این نشریه با امتیاز «امید ایران» به صورت هفتگی و باروش ورزشی، اجتماعی در تهران

منتشر شد که البته انتشار آن تداوم نداشت، سازمان ملی پیش‌آهنگی ایران نیز ماهنامه‌های به نام پیش‌آهنگی به مدیریت جلیل کتیبه و سردبیری مرحوم صدری میرعمادی در اسفندماه ۱۳۳۵ منتشر کرد که عمده مطالب آن ورزشی بود. همچنین در فروردین ماه ۱۳۳۷ اسدالله میرسیاسی با امتیاز روزنامه «آرزو»، نشریه ورزشی کوهنوردان را انتشار داد.

مؤلف «سیری در مطبوعات ایران» که به بررسی سالهای ۱۳۳۳ تا ۱۳۴۳ می‌پردازد، در مورد مطبوعات ورزشی در این دهه می‌نویسد: «در تهران یک نشریه مرتب هفتگی ورزشی در بیست و چهار صفحه به نام کیهان ورزشی و یک هفته نامه نسبتاً مرتب در چهار صفحه به نام تاج ورزشی منتشر می‌شود، تا چند ماه قبل (از مهر ۱۳۴۴) نیز یک هفته نامه دیگر هشت تا دوازده صفحه‌ای به نام ورزش و زندگی انتشار می‌یافت ولی در محاق تعطیل افتاده است. بعضی از هفته‌نامه‌های تهران (بامشاد) ستون ورزشی دارند، بیشتر مجلات عمومی یک صفحه به ورزش اختصاص می‌دهند و برخی از روزنامه‌های یومیه صبح (مهراهران) در حدود نیم‌صفحه خبرهای ورزشی را به چاپ می‌رسانند. دو روزنامه انگلیسی زبان منتشر شده در تهران، بیش از سایر جراید به ورزش توجه دارند. هر زمان که خبر ورزشی حاد و مسئله روز باشد، روزنامه‌های عصر بین یک تا چهار ستون به آن [مطلب اختصاص] می‌دهند. در بین روزنامه‌های شهرستانها، فقط دو سه نشریه آن هم بیشتر درخوزستان به طور کلی به ورزش و ورزشکاران علاقه‌مندند. تشکیلات دولتی ورزش ایران نیز به نوبه خود نشریاتی مصور و ماهانه دارند. هفته نامه تاج ورزشی ارگان یک باشگاه ورزشی به همین نام است، اخبار و تصاویر آن مخصوص همان باشگاه و توزیع آن به سختی از بین اعضا پافرا می‌نهد.» علاوه بر عنوانهای ذکر شده، در دهه مورد بحث سالنامه ورزشی دبیرستان [دخترانه] تهران (۱۳۳۵)، سالنامه شورای ورزشی بانوان تهران (۱۳۳۷)، سالنامه شورای ورزشی آموزشگاههای شیراز (۱۳۳۹) و سالنامه دانشسرای پسران تهران نیز منتشر شده است. همچنین در سال ۱۳۴۱ نشریه‌ای تربیتی، اخلاقی و ورزشی با عنوان تربیت بدنی همراه دو شماره به مدیریت علی کنی از سوی سازمان تربیت بدنی انتشار یافته است.

سعید برزین در کتاب «مطبوعات ایران ۱۳۴۳-۵۳ در خصوص نشریات ورزشی در این دهه می‌نویسد: «... دو مجله هفتگی، یک هفته‌نامه ورزشی و یک بولتن روزانه ورزشی در تهران انتشار می‌یابد. دو مجله عبارتند از کیهان ورزشی از نشریات مؤسسه کیهان و دنیای ورزش از انتشارات مؤسسه اطلاعات [این مجله از سال ۱۳۴۸ تاکنون به ترتیب توسط مصطفی فرزانه، بیژن رفیعی، حسین لطفی، ابراهیم رحیم‌پور، جعفر صمیمی و غلامحسین شعبانی در تهران منتشر شده و نقش ارزنده‌ای در فرهنگ ورزشی کشور ایفا کرده است]، هفته‌نامه [یادشده نیز] تاج ورزشی نام دارد که ناشر نظرها و خبرهای باشگاه ورزشی تاج است و بولتن را هم خبرگزاری پارس تهیه می‌کند و منبع مستند خبری نشریات ورزشی به‌شمار می‌رود. سازمان تربیت‌بدنی و

تفریحات سالم نیز تا شش سال قبل (از ۱۳۵۴) یک مجله ماهانه داشت و به دلیل آنکه در اینجا لازم نیست ذکر شود تعطیل شد. از مجله پژوهشی در ورزش هم باید نام برد که در حدود سه سال به‌صورت ماهانه نامرتب (در تهران) انتشار یافت ولی تعطیل شد. دو نشریه ورزش و تندرستی و ورزش و زندگی [نیز] هر کدام در دهه مورد بحث شماره انتشار دادند. علاوه بر اینها، روزنامه‌های اطلاعات و کیهان و ژورنال دو تهران و همچنین پنج روزنامه آیندگان، تهران جورنال، کیهان اینترنشنال، مردم و ندای ایران نوین هر کدام یک صفحه مخصوص خبرها و وقایع ورزشی دارند. توجه سایر روزنامه‌ها و مجلات هفتگی به ورزش طی ده سال گذشته سبب قوام آن و تعمیم نسبی‌اش در سراسر کشور شده است. در این امر دو مجله دنیای ورزش و کیهان ورزشی سهم بسزایی دارند.»

افزون بر موارد اشاره شده در این کتاب، باید از ماهنامه اداره کل تربیت‌بدنی خراسان که از سال ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۱ در مشهد به مدیریت صدیقه میلانیان منتشر شد، مجله ورزشی مدرسه عالی بازرگانی رشت که از سال ۱۳۵۱ تا ۱۳۵۴ حیات داشت، سالنامه ورزش و زندگی (۱۳۴۵)، سالنامه ورزشی دانشگاه تهران (۴۸-۱۳۴۶) و سالنامه تاج ورزشی (۱۳۴۸) یاد کرد.

همچنین در سال ۱۳۵۳ دو مجله طلوع کرد: شطرنج دانشگاه و اسب اولین فصلنامه‌های بود که از سوی کانون شطرنج امور فرهنگی دانشگاه تهران تا سال ۱۳۵۶ منتشر شد و دومین مجله‌ای بود که در بهار و پاییز به صورت هفتگی و تابستان و زمستان به صورت ماهانه از سوی سازمان تربیت‌بدنی تا سال ۱۳۵۸ در تهران انتشار یافت. از دیگر مطبوعات ورزشی که در دهه ۵۰ و قبل از انقلاب شروع به انتشار کردند، از فصلنامه دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی می‌توان نام برد که تا سال ۱۳۵۸ به انتشار خود ادامه داد.

نکته مهمی که در بررسی مطبوعات ورزشی ایران به چشم می‌خورد این است که در «چهره مطبوعات معاصر» و دیگر فهرستهای منتشر شده که به مطبوعات ایران از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۰ می‌پردازند، به‌عنوانی همچون: آیین ورزش، تربیت پهلوان، جهان ورزش، رستاخیز ورزشی، شاهین ورزشی، شطرنج، فوتبال، میدان، نامه ورزشی کارگران، ورزش [اصفهان]، ورزش ایران، ورزش و دانش و... اشاره شده است که متأسفانه حتی یک نسخه از این نشریات در کتابخانه‌های معتبر تهران موجود نیست تا بتوان اطلاعاتی پیرامون این دسته از مطبوعات ورزشی ارائه داد.

بحث پیرامون مطبوعات ورزشی ایران تا سال ۱۳۵۷ را با اشاره‌ای به آیندگان ورزشی به پایان می‌بریم. این نشریه به ضمیمه روزنامه «آیندگان» در اواسط دهه ۵۰ مدتها روزانه در چهار صفحه به قطع ۶۰×۴۲ منتشر می‌شد. البته در این دوره مجله‌های اطلاعات هفتگی و جوانان امروز نیز در انعکاس رویدادها و اخبار ورزشی جایگاه ویژه‌ای داشتند.

نگاهی گذرا به مطبوعات ورزشی ایران در بعد از انقلاب را با دو نشریه ورزش و یک هفته با ورزش آغاز می‌کنیم. ورزش عنوان نشریه‌ای بود که امتیاز روزانه داشت، اما به‌طور هفتگی و گاه هفته‌ای دو یا سه بار در ۴ و گاهی اوقات تا ۸

صفحه در تهران و به مدیریت حسین فکری و زیر نظر شورای نویسندگان از آبان ۱۳۵۸ تا اسفند ۱۳۶۱ منتشر می‌شد. یک هفته با ورزش نیز مجله‌ای هفتگی بود که به مدیریت ناظر مجرد در سال ۱۳۵۸ سمنبها انتشار می‌یافت. همچنین در اوایل انقلاب پروانه انتشار یک نشریه هفتگی به نام ورزشی زاد به مدیریت ابوالقاسم میرسلطانی در تهران صادر شد که نگارنده این سطور نسخه‌ای از آن به دست نیاورد تا اطلاعاتی پیرامون این نشریه ارائه دهد.

در سال ۱۳۵۹ فصلنامه‌ای با نام مسابقات اسبدوانی به زبان فارسی و انگلیسی و به کوشش حسن طلوع و زهرا کریم خانی در تهران چاپ و منتشر شد. این نشریه که در زمان مسابقات ترتیب انتشار ماهانه داشت، تداومی پیدا نکرد. در هفتمین سال (۱۳۵۹) دو نشریه راهیان کوه و کوهنامه مانگ هلات به طبع رسیدند.

راهیان کوه که در هر فصل دوشماره عرضه می‌کرد، مجله‌ای فرهنگی و ورزشی و ویژه کوهنوردی بود که از سوی کلوب کوهنوردی و اسکی دماوند در تهران به کوشش داود زکی پور و فتح‌الله کیایی انتشار می‌یافت.

این مجله نیز تداومی نداشت. اما انتشار کوهنامه مانگ هلات که فصلنامه هیئت کوهنوردی باختران بود و به مدیریت باقر عیوضی منتشر می‌شد، تا سال ۱۳۶۴ استمرار داشت.

در آغاز دهه شصت اداره کل تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش اقدام به نشر ماهنامه‌ای با نام ورزش و ورزش کرد این مجله با روش علمی، فرهنگی، ورزشی بایست سرگذشتن یک دهه، همچنان به حیات خود ادامه می‌دهد. ورزش نیز نام نشریه دیگری بود که برای بیان عملکرد تربیت بدنی تهران در هفتمین سال از سوی اداره کل تربیت بدنی استان تهران منتشر شد.

در سال ۱۳۶۱ دو مجله نیرو و نشاط و ماهنامه ورزشی نیز به بازار نشر مطبوعات ورزشی پیوستند. نیرو و نشاط مجله‌ای پژوهشی و تحقیقی در رابطه با تربیت بدنی بود که با فاصله سه ماه یک بار تا سال ۱۳۶۳ در تهران و از سوی وزارت آموزش و پرورش منتشر شد. اما ماهنامه ورزشی را که بعدها نام نشریه ورزشی به خود گرفت، تربیت بدنی دانشگاه تهران هر از گاهی منتشر و به طور رایگان توزیع می‌کرد.

در سال ۱۳۶۲ سازمان تربیت بدنی هفت ماهنامه، با نام پیام ورزش منتشر کرد. این نشریه با روش ورزشی، آموزشی، اجتماعی زیر نظر هیئت تحریریه اداره می‌شد و انتشار آن چندی پس از تغییر مدیریت سازمان متوقف شد.

کتاب سال ورزش ۱۳۶۲ که از انتشارات پارس ورزش بود، در تابستان ۱۳۶۳ منتشر شد. این سالنامه که زیر نظر شورای نویسندگان و با همکاری ناظر مخفم، بهمن صفوت، علیرضا باری پور اداره می‌شد، تداومی نداشت.

جامعه ورزش ایران مدتی را بدون تولد نشریه‌ای جدید سپری کرد تا اینکه در ۱۷ مرداد ۱۳۶۴ هفتنامه هدف به مسئولیت اصغر ملاسعیدی منتشر شد که

انتشار آن همچنان ادامه دارد. بعدنبال انتشار این هفتنامه، ابرار روزنامه صبح تهران نیز در سال ۱۳۶۵ هر هفته پنج‌شنبه‌ها ضمیمه‌ای منتشر کرد با عنوان ابرار جمعه که عمده‌ترین مباحث آن اختصاص به مسایل ورزشی داشت.

در نیمه اول آبان‌ماه ۱۳۶۵ جهاد دانشگاهی نیز نشریه‌ای با نام ورزش دانشگاه انقلاب منتشر کرد. این نشریه علمی ورزشی که ابتدا به قطع ۴۴۳۰ و ۸ صفحه عرضه می‌شد، پس از اندک زمانی در قالب مجله ماهانه به بازار نشر مطبوعات آمد. در سر مقاله نخستین شماره ورزش دانشگاه انقلاب آمده است: ... از مقولات اجتماعی فرهنگی که ریشه در دانشگاه دارد، ورزش است. پس بی‌رابطه نیست که [دانشگاه] در باب ورزش حرف بزند، بلکه ضرورت دارد. چون ورزش امری است کاملاً فرهنگی... قصد آن داریم که ابتدائاً در بالا بردن دانش فرهنگی تکنیکی ورزش دانشگاهیان که تعیین کنندگان اصلی در حال و آتی ورزش مملکتمان هستند بکوشیم و در هفتمین راستا به مسایل ورزشی جامعه بپردازیم...

زمرستان ۶۶ جامعه ورزش ایران شاهد طلوع ماهنامه دانش ورزش بود. این مجله که به مدیریت مجتبی گردنوری هم‌اکنون نیز انتشار می‌یابد، گاه ویژه‌نامه‌ها و فوق‌العاده‌هایی نیز منتشر می‌کند که بیشتر حول محور فوتبال ایران و جهان است.

سال ۱۳۶۷، سال ظهور بشیر و پهلوان در عرصه مطبوعات ورزشی ایران است. بشیر که از مرداد ۱۳۶۴ امتیاز نشر در ساری را داشت، با انتقال به تهران سبک اجتماعی، هنری، ورزشی را انتخاب کرد و تاکنون هر پنج‌شنبه انتشار می‌یابد. پهلوان نیز عنوان هفتنامه‌ای ورزشی، اجتماعی است که از بهمن‌ماه ۱۳۶۷ تاکنون به مدیریت غلامحسین زمان‌آبادی و به قطع ۴۳۳۱ سانی متر و در ۱۶ صفحه سه‌شنبه‌ها در تهران طبع می‌شود.

کتاب شطرنج نیز عنوان نشریه‌ای است که کتابخانه مرتضوی آن را از سال ۶۸ منتشر می‌کند. گفتنی است که در بهار ۱۳۷۰ ناشر این مجله با ماهنامه شطرنج فعالیت مطبوعاتی خود را ادامه داد.

دو سال آخر دهه شصت، سالهای پیشروی پیشخوان روزنامه‌فروشیها به پیاده‌رو و ایجاد یک سد مسدودکننده پذیر و ثمربخش فرهنگی بود. گرچه مطبوعات این سالها در صحنه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، هنری و... حضور گسترده داشتند، اما در مقابل دکهای فروش مطبوعات آنچه بیش از همه چشم هر رهگذری را جلب می‌کرد، مطبوعات ورزشی بود. حتی تیراژ فروش این دسته از مطبوعات سبب شده بود که دیگر نشریاتی که در سبک و روش خود با مقوله ورزش فاصله زیادی دارند، بخشی از مطالب خود را به مسایل ورزشی اختصاص دهند!

سال ۶۸، سال تولد آینه‌فصلیت بود. آینه که در شماره‌های اول خود بیشتر یک هفتنامه سیاسی، اقتصادی بود، به یکباره با تغییر روش به یک هفتنامه ورزشی، فرهنگی و هنری بدل شد. فصلیت نیز هفتنامه‌ای است که عمده‌ترین مطالب آن را اخبار ورزشی و هنری در بر می‌گیرد، البته نظری هم به اخبار استان یزد دارد. (۱)

موفقیت این هفتنامه‌ها، دیگر صاحب‌نظران و نویسندگان را بر سر ذوق آورد و آنان نیز آستینها را بالا زدند. در سال ۶۹ هفتنامه‌هایی همچون نیرو، امید، هجرت کرج، نامه ایران (ویژه جوانان) و عصر ورزش ظهور کردند. همچنین ماهنامه‌ای ورزشی فکاهی نیز با نام طنز و کاریکاتور منتشر شد. تجمع جمعی از نویسندگان زبده در مطبوعات ورزشی سبب تشکیل «انجمن ملی مطبوعات ورزشی ایران» در این سال شد. این انجمن در نخستین مجمع عمومی خود به «انجمن ملی خبرنگاران، نویسندگان و عکاسان ورزشی» تغییر نام داد.

دهه ۷۰ نیز آغازی اینگونه داشت: روزنامه ابرار، ویژه‌نامه فوتبال را دوشنبه‌ها به قطع معمول هفتنامه‌های ورزشی منتشر کرد. گیلان و اصفهان نیز صاحب هفتنامه ورزشی شدند: گام در گیلان و گزارش ورزشی در اصفهان. هفتنامه گادج نیز که از سال ۶۴ چهارشنبه‌ها در رشت منتشر می‌شود، گاه بیش از نیمی از مطالب خود را به ورزش ایران و جهان اختصاص می‌دهد و سر از دکهای روزنامه‌فروشی تهران در می‌آورد. امروزه در تهران، شنبه: کیهان ورزشی، دنیای ورزش، هجرت کرج، یک شنبه: امید، دوشنبه: آینه، سه شنبه: پهلوان، چهارشنبه: فصلیت، نیرو، عصر ورزش، پنج‌شنبه: هدف و بشیر را می‌بینیم. هفتنامه‌های گام

و کادج هم از گیلان به تهران می‌آیند و ماهنامه‌هایی همچون دانش ورزش، ورزش دانشگاه انقلاب نیز به این جمع افزوده می‌شوند. علاوه بر اینها، از روزنامه‌های صبح، ابرار و سلام و از روزنامه‌های عصر، رسالت و جهان اسلام، روزانه یک صفحه را به اخبار و رویدادهای ورزشی اختصاص می‌دهند و سرویس ورزشی یکی از قویترین سرویسها در این روزنامه‌هاست. روزنامه‌های اطلاعات، کیهان، جمهوری اسلامی نیز در بیشتر مواقع چند ستون مطلب ورزشی دارند. در این میان روزنامه کیهان یکشنبه‌ها صفحه‌ای ویژه ورزش دارد. همچنین چند عنوان مجله هفتگی و ماهانه و نشریات محلی شهرستانها نیز در هر شماره در صفحاتی به اخبار و گزارشهای ورزشی می‌پردازند. جدا از اینها، فدراسیونها و هیئتهای ورزشی نیز بولتنهای خبری و خبرنامه منتشر می‌کنند و هر از چندگاهی دست به انتشار ویژه‌نامه‌هایی می‌زنند که درخور توجه و حاوی مطالبی ارزنده است.

توضیح: پس از تحریر این مقاله، دو ماهنامه پیرامون شطرنج در تهران منتشر شده است. ابتدا فدراسیون شطرنج مجله شطرنج ایران را منتشر کرد و پس از آن مجله دیگری نیز با نام قرزین در مرداد ۷۰ وارد عرصه مطبوعات شد.

© پایا نوشت

(۱) گفتنی است پروانه نشر هفتنامه «فصلیت» با روش اجتماعی-سیاسی و با مسئولیت محمود بهارستان برای انتشار در شهر یزد صادر شده است. اما اغلب کارهای چاپ و انتشار و توزیع آن در تهران انجام می‌شود. رسانه (۲) پروانه انتشار هفتنامه «هجرت کرج» (به مدیر مسئولی فاطمه هجرت) در تیرماه ۷۰ لغو شده است. رسانه

© سیدفرید قاسمی، محقق تاریخ مطبوعات ایران است.